

LEXIKOGRAFIE V GLOBÁLNÍCH KONTEXTECH. EURALEX 2018 ZPRÁVA Z 18. MEZINÁRODNÍ KONFERENCE EURALEX – EUROPEAN ASSOCIATION FOR LEXICOGRAPHY¹

Ve dnech 17.–21. července 2018 se ve slovinské Lublani konala konference s názvem *Lexikografie v globálních kontextech*², kterou ve spolupráci s *Centre for language resources and technologies, University of Ljubljana*³ a *Trojina, Institute for Applied Slovene Studies*⁴ uspořádala organizace *Euralex – European Association for Lexicography*.⁵ Konference se zúčastnili lexikografové z nejrůznějších koutů Evropy; Českou republiku, jež na akci měla třetí největší zastoupení ze všech zemí (po Německu a Slovinsku), kromě autorů této zprávy reprezentovali i další pracovníci Univerzity Karlovy, respektive Akademie věd ČR či Masarykovy univerzity.⁶

Lexikografie je v dnešní době prudce se rozvíjejícím oborem, mezi jehož nejzásadnější trendy patří technologická revoluce, umožněná mj. rozvojem počítačové techniky v posledních desetiletích, a demokratizace, související s tímtež. Aktuálně jsme tak svědky zásadní změny paradigmatu, která se netýká jen samotných technických možností, ale i obecně role uživatele slovníku jakožto centrálního aspektu lexikografického procesu. Do centra pozornosti lexikografů se výrazněji než dřív dostávají nejen otázky související např. s využitím korpusů či nových médií v lexikografii, ale i systematický výzkum chování a potřeb uživatelů lexikografických příruček, zpravidla v online prostředí, resp. zapojení široké veřejnosti do tvorby slovníků (*crowdsourcing*). Vzhledem k zasítnosti těchto aspektů lexikografické práce do struktury multidisciplinárních vztahů je nutně volbu tématu konference ocenit.

Formát této krátké zprávy samozřejmě neumožňuje věnovat se všem předneseným příspěvkům. Následující řádky tak obsahují jen stručné shrnutí jednotlivých sekcí a rovněž odrážejí osobní preference pisatelů, jimž nebylo lze vyslechnout souběžně na různých místech více než dva příspěvky (konference probíhala většinou ve třech paralelních sekcích). O aktuálním stavu lexikografie na evropském poli si však je možné udělat velmi dobrý přehled ve sborníku příspěvků a abstraktů, vydaném Euralexem ve spolupráci s Univerzitou Lublaň; ten je volně k dispozici online, ostatně jako i konferenční výstupy z předchozích ročníků.⁷

Každý z konferenčních dnů byl zahájen úvodními přednáškami. Sylviane Grangeová se věnovala studentským slovníkům (*learners dictionaries*) v kontextu korpusové lingvistiky, resp. otázce, zda tento typ slovníků skutečně využívá potenciálu, který

1 Publikace vznikla za podpory projektu „Progres Q10. Jazyk v proměnách času, místa a kultury“ a projektu „Kreativita a adaptabilita jako předpoklad úspěchu Evropy v propojeném světě“, reg. č. CZ.02.1.01/0.0/0.0/16_019/0000734, financovaného z Evropského fondu pro regionální rozvoj.

2 <http://euralex2018.cjvt.si/>. Všechny odkazy byly zkontrolovány k 1. 1. 2019.

3 <https://www.cjvt.si/en/>.

4 <http://www.trojina.si/en/>.

5 <https://euralex.org/>.

6 Viz program konference na <http://euralex2018.cjvt.si/programme/congress-programme/>.

7 <http://euralex2018.cjvt.si/publication/>.

korpusy nabízejí, např. v oblasti zpracování frazeologie. Lars Trap-Jensen ve svém příspěvku tematizoval vztah lexikografie a počítačového zpracování přirozeného jazyka v epoše „digitální revoluce“. Judy Pearsallová představila program *Oxford Global Languages* určený k online zpracování dat pro různé světové jazyky. Edward Finegan se zabýval používáním slovníků a jazykových korpusů v oblasti soudnictví.

V sekci k lexikografickému procesu zazněly jednak zprávy o činnosti slovníkářů v rámci národní lexikografie (Slovinsko), resp. o stavu slovníků národního jazyka/jazyků (Norsko), jednak příspěvky zabývající se ztvárněním jednotlivých částí heslových statí, popř. jiných slovníkových celků. V této souvislosti můžeme zmínit např. využití obrazového materiálu ve slovníku, popis významu pomocí citací z literárních děl, specifika zpracování onomatopoeik či tzv. *usage notes* (poznámek k užívání; včetně hned dvou příspěvků české provenience na toto téma). Tím se dostáváme k oblasti užívání slovníků, což je aktuálně prominentní téma (mj. vloni proběhl celoevropský průzkum zaměřený na uživatele výkladových slovníků). Pětičlenná skupina lingvistů z různých univerzit prezentovala pod atraktivním názvem *Všechno, co jste kdy chtěli vědět o slovníku, ale báli jste se zeptat* otevřený online kurz pro výukovou platformu *FutureLearn*, jenž by měl zájemcům poskytnout vhled do teoretické i praktické lexikografie. Takováto osvěta je ovšemže důležitá: zdaleka ne každý si uvědomuje, že slovníky nevznikají samy od sebe, ale že za nimi stojí konkrétní lidé, ba celé týmy kvalifikovaných odborníků.

V Lublani byly prezentovány lexikografické projekty v různé fázi zpracování. Šťastnější tvůrci se mohli upínat k pověstnému světlu na konci tunelu, ti vůbec nejšťastnější hrdě skládali účty z uplynulých let. Takto Piotr Żmigrodzki, hlavní editor *Velkého slovníku polského jazyka*, představil — s viditelným zadostiučiněním — zdárně završený projekt nového výkladového slovníku polštiny, jenž jde v mnoha ohledech ruku v ruce s výše naznačenými trendy moderní lexikografie, mj. je to vůbec první *digital-born* polský slovník.

Na konferenci zazněly též příspěvky k dosud spíše opomíjenému tématu lexikografie znakového jazyka. Věnovány byly výstavbě korpusu (jde nutně o videokorpusy, stále ještě málo obvyklý typ korpusu) a exemplifikaci. Další tematické oblasti jsou v rámci podobných konferencí už etablované a jejich zařazení nikterak nepřekvapí: vlastní sekce patřily frazeografii a terminografii, diachronní lexikografii a etymologii, neografii i specializované lexikografii. Někdy se o zařazení přednášky do té či oné sekce dalo polemizovat, ale to jen dosvědčuje pestrost jednotlivých příspěvků. Lexikografie se sice dnes chápe jako samostatný obor, množství jejích styčných ploch s lingvistikou a dalšími disciplínami je však ohromující, přičemž každý slovník je navíc specifický, jedinečný a vyžaduje individuální přístup.

S hlavními sekcemi konference pak do značné míry tematicky souzněla i sekce posterů a demoprezentací. Nabídla především příspěvky z oblasti využití korpusů v lexikografii, nejrůznějších aspektů tvorby a využití elektronických (převážně webových) databází a platformů či oblasti velmi široce pojaté sociolingvistiky.

Konference poskytla mj. velké množství cenných impulsů k zamyšlení nad budoucím vývojem oboru; byl tu mimo jiné představen projekt ELEXIS (navazující na starší program COST ENeL), jenž má sloužit jako celoevropská lexikografická infrastruktura do roku 2022. Celá akce proběhla v příjemné a uvolněné atmosféře, za což

jejím organizátorům, v čele se Simonem Krekem, patří vřelý dík. Jmenovitě uvedme ještě tandem Darju Fišerovou a Damjana Popiče, kteří účastníkům konference po řadě „prosezených“ dnů přichystali příjemný bonus v podobě celodenního výletu do Julských Alp. Ten byl vzpomínkou na Adama Kilgarriffa (†2015), jenž měl pro pěší turistiku slabost a ještě před pěti lety pokořil spolu se svými kolegy vrchol Grintovce (2558 m. n. m.), jímž byl úspěšně završen kongres Euralex 2014 v Bolzanu. V roce 2018 jsme, vinou nepříznivého počasí, kýženého vrcholku Begunjščici (2060 m. n. m.) bohužel nedosáhli — respektive dorazila tam jen malá skupinka neochvějných horalů —, i tak bylo příjemné vyměnit konferenční sál za plenér a powerpointové prezentace za krásy alpské přírody. Víc takových konferencí, kde se doprovodný socializační program neomezuje na obligátní recepce či prohlídky města. Lexikografové do turistického — ve zdravém těle zdravý duch!

Martin Šemelík | Ústav germánských studií, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy |
nám. J. Palacha 2, 116 38, Praha 1
ORCID ID: 0000-0002-5813-4541
martin.semelik@ff.cuni.cz

Michal Škrabal | Ústav Českého národního korpusu, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy |
nám. J. Palacha 2, 116 38, Praha 1
ORCID ID: 0000-0001-9358-3361
michal.skrabal@ff.cuni.cz

